

NOTA AAN DE LEDEN VAN DE VLAAMSE REGERING

Betreft: Voorontwerp van decreet houdende instemming met het samenwerkingsakkoord van ****/**/****** tussen de Federale Staat, het Vlaams Gewest, het Waals Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest betreffende de uitvoering en financiering van de bodemsanering van tankstations en gasolietanks voor verwarmingsdoeleinden en tot wijziging van diverse bepalingen van het decreet van 27 oktober 2006 betreffende de bodemsanering en de bodembescherming

1. SITUERING

Vanuit een bezorgdheid voor de bescherming van het leefmilieu hebben de drie gewesten een wettelijk kader gecreëerd dat onder andere exploitanten of eigenaars van benzinstations verplicht de bodem te saneren bij vervuiling. Om deze procedure te begeleiden werd een bodemsaneringsfonds voor tankstations opgericht door de drie gewesten en de federale staat via een samenwerkingsakkoord dat werd aangenomen in 2002 en gewijzigd in 2007. Zoals bepaald in dat akkoord heeft de Interregionale Bodemsaneringscommissie (IBC) de vzw BOFAS, die het fonds sinds 2004 beheert, erkend en controleert de IBC het fonds. BOFAS voorziet zowel in een operationele als in een financiële ondersteuning voor de bodemsanering van de vervuilde terreinen.

Tot 31 december 2016 werden 5029 aanvragen voor tussenkomst van BOFAS ontvangen in het kader van de modaliteiten voorzien in het Samenwerkingsakkoord van 13 december 2002 en het gewijzigde Samenwerkingsakkoord van 9 februari 2007. De mogelijkheid tot indiening van een aanvraag is afgelopen in maart 2008. Hiervan zijn 3791 aanvragen ontvankelijk verklaard. Een groot deel van dit werk is al uitgevoerd. Een heel beperkt aantal saneringswerken zal nog in uitvoering zijn op 26 maart 2019, de geplande einddatum voor de activiteiten van het fonds BOFAS. De financiering van de taken die worden gedekt door het fonds BOFAS, wordt verzekerd via een bijdrage per liter benzine en diesel voor voertuigen. Deze werden initieel vastgelegd op 5,2 euro voor 1.000 liter benzine en 3,2 euro voor 1.000 liter diesel. Het basisprincipe van de financiering is dat de helft wordt bijgedragen door de oliesector en de helft door de eindgebruiker (gedeelde verantwoordelijkheid voor de ontstane vervuiling). Dit principe wordt gerealiseerd door verrekening van de bijdragen via de Programmaovereenkomst inzake de maximumprijzen voor aardolieproducten. De sector staat een deel van haar distributiemarge af en de eindgebruiker betaalt een bijdrage op de betrokken motorbrandstoffen.

Op basis van ramingen van de financieringsbehoeften om de laatste saneringswerken tot het jaar 2019 te dekken werd vastgesteld dat, wanneer de inning van de bijdragen aan het huidige tarief zou worden voortgezet, er de komende jaren aanzienlijke overschotten zouden ontstaan. Daarom heeft de raad van bestuur van BOFAS in mei 2016 bij de IBC een aanvraag ingediend tot vermindering van de bijdragen tot 0 euro. Na een gunstig advies van de IBC heeft de Vlaamse Regering deze vermindering met ingang van 1 januari 2018 op 22 december 2017 goedgekeurd (VR 2017 2212 DOC.1418).

Hoewel met de vorige aanmeldingsperiodes reeds voldoende mogelijkheid werd voorzien om een aanvraag voor tussenkomst bij BOFAS in te dienen, blijkt dat toch nog voor een aantal potentiële dossiers geen aanvraag bij BOFAS werd ingediend. Daarom wordt er voor gekozen om een nieuwe bijkomende termijn in te voeren voor zij die zich bij BOFAS wensen aan te melden.

Parallel met het BOFAS-mechanisme bestemd voor de bodemsanering bij tankstations proberen overheden en privé-actoren sinds 2000 een fonds op te zetten voor de bodemsanering verbonden aan gasolietanks. Vanuit milieuoverwegingen vertonen de overheden ook de wil om verplichtingen in te stellen of uit te breiden met betrekking tot het gebruik van gasolietanks, alsook de verplichting om de eruit voortvloeiende bodemverontreiniging te voorkomen en te saneren. Dergelijke verplichtingen, die van gewest tot gewest verschillen, bestaan vandaag de dag al, bijvoorbeeld met betrekking tot de vaststelling van een daadwerkelijke bodemverontreiniging. Omwille van de eventuele aanzienlijke kosten die aan zulke verplichtingen verbonden zijn, kunnen onder andere particulieren soms in een dramatische persoonlijke situatie terechtkomen wanneer er geen financiële tegemoetkoming van de overheid is. Dat is des te meer het geval aangezien het vandaag erg moeilijk is om het risico op bodemverontreiniging door een stookolietank te laten dekken door de verzekering.

In mei 2005 werd een protocol tussen de drie gewesten en het federale niveau ondertekend door de gewestelijke ministers, bevoegd voor het leefmilieu, en de federale minister, bevoegd voor energie. Het doel daarvan was om de krachtlijnen en de modaliteiten voor de creatie van een fonds voor gasolietanks vorm te geven. Maar de onderhandelingen die er de volgende jaren uit voortvloeiden, hebben niet onmiddellijk tot resultaten geleid.

Het oprichten van een stookolietankfonds is aan het begin van de legislatuur 2014-2019 terug opgenomen in het Vlaamse en het federale regeerakkoord. De onderhandelingen hebben geleid tot een akkoord over het als bijlage 3 toegevoegd ontwerp van samenwerkingsakkoord tussen de Federale Staat, het Vlaams Gewest, het Waals Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest betreffende de uitvoering en financiering van de bodemsanering van tankstations en gasolietanks voor verwarmingsdoeleinden met de als bijlage 4 toegevoegde memorie van toelichting bij het akkoord. Het bodemsaneringsfonds voor tankstations BOFAS beschikt in elk geval over financiële overschotten die hoe dan ook een bestemming moeten krijgen die aanleunt bij het sociale doel van BOFAS.

De oplossing die voorligt om de activiteiten van bodemsanering verbonden aan stookolietanks te lanceren, strekt ertoe de draagwijdte van het fonds BOFAS en de statuten van de vzw BOFAS uit te breiden, om de ervaring van de bestaande vzw te kunnen benutten en de lancering van deze nieuwe activiteiten te kunnen versnellen. Op basis van de ervaring met BOFAS werd er een voorzichtige raming gemaakt van de financiële behoeften voor de sanering (curatief luik) van een significant aantal gasolietanks voor de verwarming van gebouwen met een woonfunctie.

Met een vermindering van de bijdragen op benzine en diesel tot 0 euro vanaf 1 januari 2018 zou, rekening houdende met de noodzakelijke middelen voor een derde aanmeldingsperiode, een bedrag beschikbaar zijn van circa 110 miljoen euro. Op basis van kostenramingen zou dit budget van 110 miljoen euro de werking van het fonds voor 8 tot 10 jaar kunnen financieren. Deze eerste financiering van de bodemsaneringsactiviteiten verbonden aan gasolietanks is bestemd voor het curatieve luik. In het huidige budgettaire plan is er geen preventief onderdeel (toekennen van een tankpremie) opgenomen. Dit aspect zou door de sector zelf kunnen worden geregeld en gefinancierd. De vzw kan het beheer van de financiering van het preventieve luik voor haar rekening nemen indien die financiering op punt wordt gezet.

De informatie die zal worden verzameld tijdens de aanmeldingsperiode van drie jaar en tijdens de eerste saneringen, zal ervoor zorgen dat de verdere financiële behoeften om het volledige mechanisme te kunnen dekken, kunnen worden gepreciseerd. Hiervoor zullen regelmatig tussentijdse rapporten aan de overheden moeten worden opgesteld. Vanaf het einde van de aanmeldingsperiode van drie jaar moet het fonds op gedetailleerde wijze aan de IBC rapporteren over de te verwachten inkomsten en uitgaven over de resterende periode van de erkenning. Dit moet de IBC toelaten ten laatste zes maanden nadien een eerste maal een gedocumenteerd dossier op te stellen en voor te leggen aan de gewestregeringen en aan de bevoegde federale ministers. Indien de conclusie van dit dossier aangeeft dat er onvoldoende financiële middelen zijn, zal een tweede financieringsmechanisme in werking treden via een verplichte bijdrage op gasolie voor verwarming die door het fonds wordt geheven lastens de accijnsplichtige ondernemingen. Initieel bedraagt de hoogte van deze bijdrage nul euro per liter brandstof. Het gedocumenteerd dossier dat de IBC aan de gewestregeringen en aan de bevoegde federale ministers bezorgt, moet een voorstel van aanpassing van de verplichte bijdrage op gasolie voor verwarming bevatten. Het komt dus aan de gewestregeringen en de bevoegde federale ministers toe om over de door de IBC voorgestelde aanpassing van de verplichte bijdrage een beslissing te nemen. Indien de gewestregeringen en de bevoegde federale ministers geen unanieme beslissing nemen, treedt een automatische aanpassing van de verplichte bijdrage op gasolie voor verwarming in werking. De automatische aanpassing gebeurt telkens via een verhoging of een verlaging van 0,002 euro per liter brandstof bij respectievelijk tekorten of overschotten.

Het instellen van een bijdrage op de gasolie voor verwarming is in lijn met wat actueel in de technische bijlage van de Programma-Overeenkomst is opgenomen. Artikel 21, §3, van de technische bijlage voorziet namelijk dat bij een oprichting van een dergelijk fonds een eventuele bijdrage automatisch verwerkt zal worden in de maximumprijstructuur. Hoe dan ook, de precieze bijkomende financiering zal moeten worden bepaald door het samenwerkingsakkoord, indien het zou gaan om het instellen van een nieuwe of gewijzigde retributie.

Het als bijlage 1 toegevoegd voorontwerp van decreet beoogt tevens het decreet van 27 oktober 2006 betreffende de bodemsanering en de bodembescherming (Bodemdecreet) te wijzigen om uitvoering te geven aan het samenwerkingsakkoord. Voor meer toelichting wordt verwezen naar de als bijlage 2 toegevoegde memorie van toelichting.

Met de oprichting van een fonds voor de uitvoering en de financiering van de bodemsanering van gasolietanks wordt verwacht dat de gemiddelde kostprijs van saneringen kan worden gedrukt door schaalvergroting en door het opzetten van een specifieke vereenvoudigde richtlijn voor het efficiënt of kostenbesparend saneren van dergelijke verontreinigingen. Naar aantallen te saneren locaties wordt ingeschat dat het fonds op kruissnelheid meer dan 1.000 saneringen per jaar moet starten. Voor Vlaanderen betekent dit gemiddeld circa 550 dossiers per jaar. Dit biedt zeker opportuniteiten naar een meer efficiënte, effectieve en kostenbesparende bodemsanering. Om de kosten voor bodemsanering te beperken, hebben de gewesten zich geëngageerd om op een gemeenschappelijke basis vereenvoudigde technische procedures uit te werken die ervoor zullen zorgen dat de bestaande procedure in de bodemregelgeving wordt geoptimaliseerd of vereenvoudigd.

3. BUDGETTAIRE WEERSLAG

Het advies van de Inspectie van Financiën van 6 december 2017 gaat als bijlage 5.

Het akkoord van de Vlaamse minister van Begroting van 15 januari 2018 gaat als bijlage 6.

4. WEERSLAG OP HET PERSONEELSBESTAND EN DE PERSONEELSBUDGETTEN

Het voorontwerp van decreet heeft geen weerslag op het personeelsbestand en de personeelsbudgetten van de Vlaamse Gemeenschap.

5. WEERSLAG OP DE LOKALE BESTUREN

Het voorontwerp van decreet heeft geen weerslag op de lokale besturen.

6. KWALITEIT VAN DE REGELGEVING

Het voorontwerp van decreet is aangepast aan het wetgevingstechnisch en taalkundig advies nr. 2017/383 van 10 november 2017.

De reguleringsimpactanalyse gaat als bijlage 7.

7. VOORSTEL VAN BESLISSING

De Vlaamse Regering beslist:

- 1° haar goedkeuring te hechten aan bovengenoemd samenwerkingsakkoord tussen de Federale Staat, het Vlaams Gewest, het Waals Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest betreffende de uitvoering en financiering van de bodemsanering van tankstations en gasolietanks voor verwarmingsdoeleinden en aan de bijbehorende memorie van toelichting;
- 2° de minister-president van de Vlaamse Regering en de Vlaamse minister, bevoegd voor het leefmilieu en het waterbeleid, te gelasten voornoemd samenwerkingsakkoord namens het Vlaamse Gewest te ondertekenen;
- 3° haar principiële goedkeuring te hechten aan bovengenoemd voorontwerp van decreet houdende instemming met het samenwerkingsakkoord van **/**/**** tussen de Federale Staat, het Vlaams Gewest, het Waals Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest betreffende de uitvoering en financiering van de bodemsanering van tankstations en gasolietanks voor verwarmingsdoeleinden en tot wijziging van diverse bepalingen van het decreet van 27 oktober 2006 betreffende de bodemsanering en de bodembescherming en aan de bijbehorende memorie van toelichting;
- 4° de Vlaamse minister, bevoegd voor het leefmilieu en het waterbeleid:
 - a. te gelasten over voornoemd voorontwerp van decreet het advies in te winnen van de Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen (Minaraad);
 - b. te machtigen te beoordelen of voornoemd advies aanleiding kan geven tot aanpassing van de heden door de Vlaamse Regering principieel goedgekeurde tekst;

- c. te gelasten over voornoemd voorontwerp van decreet het advies in te winnen van de Raad van State, met verzoek het advies mee te delen binnen een termijn van dertig dagen, zoals bepaald in artikel 84, §1, eerste lid, 2°, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State, als de Vlaamse minister oordeelt dat voornoemde adviezen geen aanleiding geven tot aanpassing van de heden door de Vlaamse Regering principieel goedgekeurde tekst.

Joke SCHAUVLIEGE
Vlaams minister van Omgeving,
Natuur en Landbouw